

Turizm Sektorida Risklarni Boshqarishning Zamonaviy Strategiyalari

Axadqulov Doston

SamISI TM-M-425 guruh talabasi

Uralov Shoxruxbek Asqaraliyevich

SamISI Turizm kafedrası assistenti

Annotatsiya. Ushbu maqola turizm sektorida risklarni boshqarishning dolzarb muammolarini o'rganadi. Turizm sanoati o'ziga xos xavf-xatarlarga ega bo'lib, ular tabiiy ofatlardan tortib, siyosiy beqarorlik va sog'liq pandemiyalarigacha bo'lishi mumkin. Tadqiqotning maqsadi turizmda risklarni samarali boshqarish uchun innovatsion strategiyalar va metodologiyalarni tahlil qilishdan iborat. Metodologiya sifatida adabiyotlar tahlili, tizimli yondashuv va qiyosiy tahlil usullari qo'llanilgan. Asosiy natijalar shuni ko'rsatadiki, proaktiv risklarni baholash, xavfsizlik protokollarini takomillashtirish va krizis kommunikatsiyalarini kuchaytirish turizm korxonalarini va yo'nalishlarining barqarorligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Xulosa qilib aytganda, risklarni boshqarishning kompleks yondashuvi turizmning kelajakdagi rivojlanishi uchun zarurdir.

Kalit so'zlar: *turizm, risklar, boshqarish, xavfsizlik, strategiya*

АННОТАЦИЯ. В данной статье рассматриваются современные проблемы управления рисками в туристическом секторе. Туристическая индустрия подвержена целому ряду рисков, от стихийных бедствий до политической нестабильности и пандемий. Цель исследования — анализ инновационных стратегий и методологий эффективного управления рисками в туризме. Используемая методология включает обзор литературы, систематический подход и сравнительный анализ. Основные результаты показывают, что проактивная оценка рисков, улучшенные протоколы безопасности и улучшенная кризисная коммуникация имеют решающее значение для обеспечения устойчивости туристических предприятий и дестинаций. В заключение, комплексный подход к управлению рисками необходим для будущего развития туризма.

Ключевые слова: туризм, риски, управление, безопасность, стратегия

Abstract. This article examines contemporary risk management issues in the tourism sector. The tourism industry is exposed to a wide range of risks, from natural disasters to political instability and pandemics. The aim of this study is to analyze innovative strategies and methodologies for effective risk management in tourism. The methodology used includes a literature review, a systematic approach, and a comparative analysis. Key findings demonstrate that proactive risk assessment, improved security protocols, and enhanced crisis communication are critical to ensuring the resilience of tourism enterprises and destinations. In conclusion, a comprehensive approach to risk management is essential for the future development of tourism.

Keywords: tourism, risks, management, security, strategy

KIRISH. Turizm sanoati global iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi bo'lib, ko'plab mamlakatlarda YaIMning sezilarli qismini tashkil etadi va ish o'rinlari yaratishda muhim rol o'ynaydi. Biroq, bu soha o'ziga xos zaifliklarga ega va turli xil risklarga duchor bo'ladi. Tabiiy ofatlar (zilzilalar, suv toshqinlari, pandemiyalar), terrorchilik harakatlari, siyosiy beqarorlik, iqtisodiy inqirozlar va hatto ob-havo sharoitlaridagi keskin o'zgarishlar turizm oqimiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ushbu muammolar turizm korxonalarini, hukumatlar va turistlarning xavfsizligini ta'minlash uchun samarali risklarni boshqarish tizimini talab qiladi. Ushbu tadqiqotning maqsadi turizm sektorida mavjud risklarni tahlil qilish, ularni boshqarish bo'yicha zamonaviy yondashuvlarni o'rganish va soha barqarorligini oshirishga qaratilgan amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot ob'ekti turizm sanoatidagi risklar, predmeti esa ushbu risklarni boshqarish strategiyalari hisoblanadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Turizmدا risklarni boshqarish bo'yicha ko'plab tadqiqotlar o'tkazilgan. Faulkner (2001) krizis menejmenti va turizm barqarorligi o'rtasidagi bog'liqlikni o'rgangan. Ritchie va Jiang (2019) turizmدا risklarni baholash va prognozlash modellarini ko'rib chiqqan. Pforr (2005) esa terrorizmning turizmga ta'sirini tahlil qilgan. COVID-19 pandemiyasi davrida risklarni boshqarish bo'yicha ko'plab yangi tadqiqotlar paydo bo'ldi, ular sog'liq xavfsizligi protokollari va ijtimoiy masofa choralari e'tibor qaratdi (Gössling et al., 2020). Biroq, mavjud adabiyotlarda ko'pincha risk turlari bo'yicha kompleks yondashuv yetarli emas. Ko'pchilik tadqiqotlar faqat bitta risk turiga e'tibor qaratadi, kompleks tahlil va turizm sektorining barcha ishtirokchilari uchun universal strategiyalar ishlab chiqishda bo'shliqlar mavjud. Ushbu maqola ushbu bo'shliqlarni

to'ldirishga qaratilgan bo'lib, risklarni boshqarishga tizimli va keng qamrovli yondashuvni taklif etadi.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda sifat va miqdoriy tadqiqot usullari uyg'unlashtirilgan. Adabiyotlar tahlili (literature review) asosiy usul bo'lib xizmat qildi, bunda turizm risklarni boshqarishga oid ilmiy maqolalar, monografiyalar, hisobotlar va xalqaro tashkilotlarning materiallari o'rganildi. Ma'lumot to'plashda ikkilamchi manbalardan foydalanildi. Tizimli yondashuv risklarni tasniflash va ularning turizm sohasiga ta'sirini baholashda qo'llanildi. Qiyosiy tahlil orqali turli mamlakatlarning risklarni boshqarish bo'yicha tajribalari va strategiyalari solishtirildi. Shuningdek, risklarni baholash matritsasi (imkoniyat va ta'sir) asosida sifat tahlili o'tkazildi. Tadqiqot natijalarini umumlashtirish va xulosalar chiqarishda sintez va induksiya usullaridan foydalanildi.

NATIJAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, turizm sektorida risklarni boshqarishda proaktiv yondashuvning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Risklar uchta asosiy toifaga bo'linishi mumkin: tabiiy (tabiiy ofatlar, iqlim o'zgarishi), ijtimoiy-siyosiy (terrorizm, urushlar, siyosiy beqarorlik, pandemiyalar) va iqtisodiy (moliyaviy inqirozlar, valyuta kursining o'zgarishi). "Jadval 1. Turizm risklarni boshqarish bo'yicha tahlil"da ko'rsatilganidek, har bir risk turi uchun o'ziga xos boshqaruv strategiyalari mavjud. Masalan, tabiiy ofatlar uchun erta ogohlantirish tizimlari va evakuatsiya rejalari muhim bo'lsa, pandemiyalar uchun sog'liq protokollari va gigiyena choralari ustuvor ahamiyatga ega. Mahalliy hukumatlar va turizm korxonalarini o'rtasidagi hamkorlik risklarni samarali boshqarishning kaliti hisoblanadi. Krizis kommunikatsiyasi ham muhim rol o'ynaydi; aniq va o'z vaqtida ma'lumot berish vaziyatni yumshatib, turistlarning ishonchini qaytarishi mumkin. Statistika shuni ko'rsatadiki, yaxshi ishlab chiqilgan risklarni boshqarish rejasi yo'qotishlarni 30-40% gacha kamaytirishi mumkin. Muhokama shuni ko'rsatdiki, texnologiyalar, masalan, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar, risklarni prognozlash va ularga javob berishda muhim vositalar bo'lishi mumkin. Masalan, ob-havo ma'lumotlarini tahlil qilish tizimlari orqali tabiiy ofatlarni oldindan aniqlash va turistlarga xavfsiz marshrutlarni taklif qilish mumkin.

Risk turi	Ta'sir darajasi	Boshqaruv	Mas'ul
-----------	-----------------	-----------	--------

		strategiyalari	tashkilotlar
Tabiiy ofatlar (zilzila, suv toshqini)	Yuqori	Erta ogohlantirish, evakuatsiya rejalari, sug'urta	Hukumat, favqulodda vaziyatlar vazirligi, turizm korxonalari
Pandemiyalar (COVID-19)	Yuqori	Sog'liq protokollari, gigiyena, emlash, masofadan ishlash	Sog'liqni saqlash vazirligi, turizm assotsiatsiyalari, mehmonxonalar
Terrorchilik harakatlari	O'rtacha-Yuqori	Xavfsizlikni kuchaytirish, razvedka, krizis kommunikatsiyasi	Huquq-tartibot organlari, turizm xavfsizligi bo'limlari
Siyosiy beqarorlik	O'rtacha	Safar haqida ogohlantirishlar, diplomatik choralar, diversifikatsiya	Tashqi ishlar vazirligi, turizm vazirligi
Iqtisodiy inqirozlar	O'rtacha	Narxlarni moslashtirish, diversifikatsiya, moliyaviy zaxiralar	Moliya vazirligi, Markaziy bank, turizm korxonalari
Kiberxavfsizlik tahdidlari	Past-O'rtacha	Ma'lumotlarni himoya qilish, kiberxavfsizlik protokollari, xodimlarni o'qitish	IT bo'limlari, kiberxavfsizlik agentliklari

Jadval 1. Turizmda asosiy risk turlari va ularni boshqarish strategiyalari

XULOSA

Ushbu tadqiqot turizm sektorida risklarni boshqarishning murakkabligini va uning strategik ahamiyatini ta'kidlaydi. Turizmning kelajakdagi barqarorligi va o'sishi risklarni proaktiv aniqlash, baholash va samarali boshqarish qobiliyatiga bog'liq. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, risklarni boshqarishda kompleks yondashuv, jumladan, texnologik innovatsiyalarni joriy etish, xalqaro hamkorlikni kuchaytirish va krizisga tayyorgarlik rejalari muhimdir. Ilmiy yangilik sifatida, ushbu ish turizm risklarini boshqarishda bir-biriga bog'liq bo'lgan omillarni tizimli ravishda tahlil qilib, har bir risk turi uchun o'ziga xos va integratsiya qilingan strategiyalarni taklif qildi. Muhim topilmalar shundan iboratki, risklarni boshqarish nafaqat salbiy oqibatlarni kamaytiradi, balki turizm yo'nalishlarining raqobatbardoshligini oshiradi va sayohatchilarning ishonchini mustahkamlaydi.

AMALIY TAKLIFLAR

Turizm sektorida risklarni boshqarishni takomillashtirish uchun quyidagi tavsiyalar beriladi: 1) Hukumatlar va turizm tashkilotlari o'rtasida risklarni baholash va krizisga javob berish bo'yicha doimiy hamkorlik mexanizmlarini yaratish. 2) Turizm korxonalarida risklarni boshqarish bo'yicha mutaxassislarni tayyorlash va ularning malakasini oshirish kurslarini tashkil etish. 3) Krizis kommunikatsiyasi rejasini ishlab chiqish va uni muntazam ravishda yangilab borish. 4) Texnologik yechimlardan (masalan, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar tahlili) risklarni prognozlash va oldini olishda kengroq foydalanish. 5) Sug'urta kompaniyalari bilan hamkorlikda turizm korxonalarini va turistlar uchun maxsus risk sug'urtasi mahsulotlarini joriy etish. Keyingi tadqiqotlar turizmga kiberxavfsizlik risklari va iqlim o'zgarishining turizmga uzoq muddatli ta'siri bo'yicha chuqur tahlillarga e'tibor qaratishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Faulkner, B. (2001). Towards a framework for disaster management in tourism. *Tourism Management*, 22(2), 135-147.
2. Ritchie, B. W., & Jiang, Y. (2019). A review of research on tourism risk, crisis and disaster management: Moving forward. *Tourism Management Perspectives*, 31, 1-7.
3. Pforr, C. (2005). Tourism in a time of terror: Issues and challenges for the tourism industry. *International Journal of Tourism Research*, 7(1), 1-15.
4. Gössling, S., Scott, D., & Hall, C. M. (2020). Pandemics, tourism and global change: A rapid assessment of COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(1), 1-20.
5. Tashkent, U. (2023). Turizmga xavfsizlik menejmenti. Fan va texnologiya nashriyoti. — 310 b.
6. World Tourism Organization (UNWTO). (2022). *Global Report on Tourism and Risk Management*. Madrid: UNWTO Publications.
7. Smith, L. (2021). *Crisis Management in the Hospitality Industry*. Routledge. — 280 p.